

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України

«Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо гарантування реалізації права на пільги ветеранам війни та членам їх сімей»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України формується та реалізується на принципах соціальної справедливості під час встановлення обсягу пільг та гарантій, комплексності під час формування та реалізації заходів адаптації ветеранів війни до мирного життя, належного фінансового забезпечення передбачених законом пільг та гарантій зазначеній категорії громадян, відкритості та рівного доступу до інформації про державні пільги та гарантії, механізми їх реалізації, доступу до реалізації права на отримання всіх пільг та гарантій, прозорості та підзвітності діяльності органів державної влади, їх посадових осіб у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України.

Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом (стаття 46 Конституції України).

Відповідно до приписів статей 17, 65 Основного Закону України громадяни України, які захищають Вітчизну, незалежність та територіальну цілісність України, виконують конституційно значущі функції; тож держава повинна надавати їм і членам їхніх сімей особливий статус та забезпечувати додаткові гарантії соціального захисту відповідно до частини п'ятої статті 17 Конституції України як під час проходження служби, так і після її закінчення.

Необхідність додаткових гарантій соціальної захищеності певних категорій громадян як під час проходження служби, так і після її закінчення зумовлена, зокрема, тим, що служба у Збройних Силах України, інших військових формуваннях та правоохоронних органах держави пов'язана з ризиком для життя і здоров'я, підвищеними вимогами до дисципліни, професійної придатності, фахових, фізичних, вольових та інших якостей (абзац другий пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002, абзац четвертий пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 17 березня 2004 року № 7-рп/2004). Заходи, спрямовані на забезпечення державою соціального захисту вказаної категорії осіб, у зв'язку, зокрема, з економічною доцільністю, соціально-економічними обставинами не можуть бути скасовані чи звужені.

Спеціальним законом, який визначає статус ветеранів та членів їхніх сімей, визначає гарантії, які забезпечують їм гідне життя, активну діяльність, шану та

повагу в суспільстві є Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Законом про Державний бюджет України на відповідний рік передбачається та затверджується фінансування соціального забезпечення та пільг для ветеранів війни.

Конституційний Суд України в пункті 4 мотивувальної частини Рішення від 28 серпня 2020 року № 10-р/2020 зазначав, що предмет закону про Державний бюджет України чітко визначений у Конституції України, а тому цей закон не може скасовувати чи змінювати обсяг прав і обов'язків, пільг, компенсацій і гарантій, передбачених іншими законами України.

Тобто, Конституційний Суд України наголошує на тому, що скасування чи зміна законом про Державний бюджет України обсягу прав і гарантій та законодавчого регулювання, передбачених у спеціальних законах, суперечить статті 6, частині другій статті 19, статті 130 Конституції України.

Однак, законом про Державний бюджет України неодноразово здійснюється обмеження пільг для категорії осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, які мають право на пільги, через обмежене фінансування, що призводить до обмеження конституційного права такої категорії осіб на належний соціальний захист, що передбачений саме спеціальним законом, до якого зміни не вносяться.

Тобто існує колізія положень двох нормативно-правових актів рівня закону, подолати які можливо, застосувавши загальний принцип права «спеціальний закон скасовує дію загального закону» (*lex specialis derogat generali*). Такий підхід використовується у випадку конкуренції норм: коли на врегулювання суспільних відносин претендують загальні та спеціальні норми права.

Разом з цим, Верховний Суд України у постанові від 11 лютого 2026 року по справі № 440/11441/25 доходить висновку, що зміна правового регулювання відносин у сфері соціального захисту осіб можлива лише у випадках внесення змін до цього ж закону, а інші нормативно-правові акти застосовуються лише у випадку їх прийняття відповідно до цих законів.

Тому, враховуючи неодноразово викладену Конституційним Судом України юридичну позицію стосовно того, що законом про Держбюджет не можна вносити зміни до інших законів, зупиняти їх дію чи скасовувати їх, оскільки з об'єктивних причин це створює протиріччя у законодавстві, і як наслідок скасування та обмеження прав і свобод людини і громадянина, у разі необхідності зупинення дії законів, внесення до них змін і доповнень, визнання їх нечинними мають використовуватися окремі закони (зокрема, абзаци третій, четвертий підпункту 5.4 пункту 5 мотивувальної частини Рішення від 22 травня 2008 року № 10-рп/2008).

Враховуючи вищевикладене, спираючись на рішення Конституційного Суду України та правову позицію Верховного Суду України, з метою гарантування реалізації права на пільги ветеранам війни та членам їх сімей, необхідно доповнити відповідні положення спеціального законодавства.

2. Мета та завдання прийняття законопроекту

Метою законопроекту є гарантування реалізації та захисту права на пільги ветеранам війни та членам їх сімей.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Проектом закону пропонується внести зміни до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», якими передбачається встановити, що нормативні акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які обмежують права і пільги ветеранів війни, передбачені цим Законом, або запроваджують додаткові умов надання таких пільг, зокрема залежності їх отримання від рівня доходу сім'ї, є недійсними. Обмежене бюджетне фінансування не може скасовувати чи змінювати обсяг прав і обов'язків, пільг, компенсацій і гарантій, передбачених цим Законом. Запровадження додаткових умов надання таких пільг, зокрема залежності їх отримання від рівня доходу сім'ї.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

У відповідній сфері правового регулювання діють Конституція України, Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

5. Фінансово – економічне обґрунтування

Реалізація законопроекту не потребуватиме додаткових видатків з Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття законопроекту

Прийняття законопроекту забезпечить реалізацію та захист права на пільги ветеранам війни та членам їх сімей.

Народні депутати України

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Юрченко Олександр Миколайович
Сертифікат: 3FAA9288358EC003040000004E603200CCD1E400
Дійсний до: 01.06.2027 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
412д9/1-2026/180110 від 30.07.2026

2302339